

Nationality Policy in Soviet and Post-Soviet Kyrgyzstan: Searching for causes of ethnic conflicts

Národnostní politika v sovětském a postsovětském Kyrgyzstánu: Hledání příčiny etnických konfliktů

Lucie HROMKOVÁ

Geografický ústav, Přírodovědecká fakulta MU Brno, lucka.hrom@centrum.cz

Abstract:

The so-called “*Soviet Legacy*” of former Soviet institutions and policies has been significantly shaping the dynamics of change in post-Soviet space during the last years, no less in the field of ethnic relations. The implementation of the inconsistent ethno-territorial Soviet nationality policy resulted in an enormous increase in ethnic mobilization and considerable growth in ethnic conflicts after 1991. The nationality policy of newborn Kyrgyzstan has been implemented almost in the same frame as previous Soviet nationality policy. The Soviet concept was based on principles of the titular ethnic group and ethno-territorial federalism. The Constitution should have ensured the equal right to all citizens. However, the Kyrgyz remains favored while the other ethnic groups still call for their rights. What has distinguished the nation building and nationality policy in post-Soviet Kyrgyzstan from the previous Soviet concepts? What have the post-Soviet leaders in Kyrgyzstan done for maintenance of the inter-ethnic harmony in the Kyrgyz multiethnic society?

Keywords: Kyrgyzstan, Soviet nationality policy, nation-building, ethnic conflict

Klíčová slova: Kyrgyzstán, Sovětská národnostní politika, budování národa, etnické konflikty

1. Sovětská národnostní politika - vybrané charakteristiky

Z prací mnoha autorů (např. Bremmer 2001, Tishkov 1997, Brubaker 1994, Liber 2001, Huskey 1997, Hirsch 2001, Smith 1997 ad.) vyplývá, že v minulosti neexistovala pouze jediná a ucelená sovětská národnostní politika, nýbrž několik takových, které byly proměnné v čase, prostoru a také v závislosti na názorech politických elit. Podle Libera (2001) mohou být snahy o analýzu národnostní politiky v SSSR ovlivněny podhodnocením historického aspektu, pestrosti kulturních regionů, demografických rozdílů či samotnou dezinterpretací charakteristik této politiky. V přístupech jednotlivých autorů lze nalézt několik podobných znaků či dílčích politik. Koncept moderního národa, tak jak jej známe z Evropy, byl v oblasti Střední Asie neznámý před příchodem Sovětského svazu a byl to právě sovětský režim, který zde umožnil vznik moderních států.

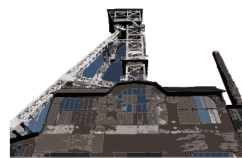
První dílčí politikou, na které se nejen výše uvedení autoři shodují, je etno-teritoriální federalismus. Na jeho principu bylo teritorium státu rozděleno na komplex území se čtyřmi stupni autonomie, kterým dále odpovídaly politické a administrativní instituce s různým rozsahem pravomocí (Brubaker, 1994). Na vrcholu této čtyřstupňové hierarchie bylo 15 unijních republik, z nichž každá nesla jméno určité národnostní skupiny. Všechny jednotky v rámci SSSR měly dle ústavy stejná práva a povinnosti, nicméně pouze těchto 15 unijních republik mělo možnost ze svazu vystoupit. Navíc pouze

53 z více než jednoho sta sovětských národnostních skupin bylo uznáno jako národy a identifikováno s určitým teritoriem, což dokazuje, že i přes deklarovaná rovná práva, nebylo s jednotlivými národnostními skupinami zacházeno rovně (Bremmer, 2001). Na základě statistických šetření převážně sovětských etnografů a geografů vytyčil sovětský režim pod záštitou etno-teritoriálního federalismu, nové hranice a připsal status titulárního etnika či národa těm skupinám, které tvořily většinu v rámci nově stanovených hranic (Hirsh, 2001). Etnické či národnostní skupiny, které se ocitly mimo své domovské území, se tím staly minoritami v zemích, ve kterých byly preferovány titulární skupiny.

Dalším ze znaků sovětské národnostní politiky může být tzv. oficiálně připsaný status národnosti, který byl považován za právní a statistickou kategorii obsaženou v osobních dokumentech a cestovních pasech, a podle něhož bylo možno zařadit každého obyvatele. Etnická či národní identita tak byla plně institucionalizována (Brubaker, 1994)¹. Tato kategorie pak formovala životní, pracovní či například studijní možnosti jedince, což mohlo do značné míry ztížit podmínky příslušníkům jiných než titulárních skupin v dané zemi.

Další dílčí politikou byla od r. 1923 tzv. korenizace, tedy podpora národního jazyka a jeho užívání zejména v sektoru státní správy či vzdělávání a s tím související

¹ Institucionalizaci národní identity lze pozorovat také ve způsobu implementace SNP, kterou měl v SSSR na starost státní orgán tzv. Narkomnats Lidový komisariát pro záležitosti národnostní otázky tzv. Narkomnats (Hirsh, 2001).

podpora lokálních elit, což plně odpovídalo Leninovu heslu „socialistický obsahem a národní formou“ (Martin & Suny, 2001). Ve dvacátých letech 20. století, kdy byla gramotnost středoasijských obyvatel velmi nízká, nastal boom vzdělávacích programů, které měly zajistit výchovu místních elit, které zajistí větší loajalitu vůči Moskvě a zároveň zaručí důvěru neruských obyvatel v sovětskou politiku. Proti praktikám korenizace a účelového dosazování místních do vysokých funkcí a pozic, se však brzy začaly bouřit zejména rusky hovořící menšina, které byly v zemích Střední Asie v té době považovány za elitu zejména díky kvalifikaci, vzdělání a vykonávání politických funkcí, čímž začalo docházet ke konfliktům (Slezkine, 1996, Dave, 2004). Neustálý důraz na faktor etnické příslušnosti prostupoval sovětskou národnostní politiku po celé dekády.

Nutno podotknout, že v rámci Sovětského svazu byl velký rozdíl v přístupu režimu ke státům, kde nějaká forma národního uvědomění v moderní podobě existovala již před rokem 1922 (Pobaltí, Ukrajina ad.) a v ostatních oblastech, kde dříve politické jednotky fungovaly, avšak jejich uvědomění se vztahovalo k jiným formám kolektivních identit. Politika korenizace byla více implementována právě v těchto, z pohledu sovětského režimu *zaostalých* (backward) regionech (např. Martin & Suny, 2001, Hirsh 2001). Korenizace byla založena na principu sebeurčení, který Lenin následoval v jeho práci *Socialistická revoluce a právo na sebeurčení národů* (1916). Odvolával se na něj také, když chtěl získat důvěru v socialismus u národů utlačovaných za vlády cara. Tento princip ovlivnil nacionalistická hnutí po celé Evropě, avšak z pohledu některých autorů (Smith 1997, Slezkine 1996, Hammer, 1997 ad.) se ze strany Lenina jednalo spíše o populistické heslo. Z názorů ideologů, kteří produkovali národnostní politiky v SSSR, se tak dají jednotlivé koncepty rozdělit především na období od brzkého období Leninovi, poté Stalinovi vlády, následně pak éru politiků Brežněva a Chruščova a konečně Gorbačovovu vládu.

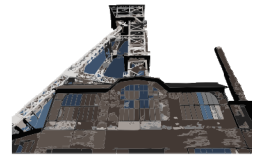
Nejvýznamnějšími byli bezesporu Lenin a Stalin, kteří se snažili o vytvoření nových, formálně osvobozených a začleněných národů a zároveň o produkci jednotného sovětského národa. Se Stalinovým terorem a přesuny obyvatel došlo k přechodnému opuštění politiky korenizace a k podpoře ruských etnik, ruského jazyka a kultury – tedy rusifikaci. Smith (1997) tento přechod charakterizuje jako obrat směrem k čistě primordiálnímu pohledu na národy, který byl ovlivněn více faktory – od nepříznivě přijaté kolektivizace až ke kritizované diskriminaci, již čelilo stále více ruských skupin v neruských oblastech SSSR. Rusifikace se následně stala hlavním základem národnostní politiky, což se v roce 1938 projevilo zavedením povinné znalosti ruštiny a umělým vytvářením či upravováním národních historií neruských republik (Martin & Suny, 2001). Za období vlády Chruščeva rusifikace dále zesílila. Tato etapa

přinesla školské reformy, které vyvolaly vlnu nevole ze strany neruských národů, neboť přestala platit povinnost vyučovat mateřský jazyk titulární skupiny na jejím území. Chruščov se soustředil na zavedení ekonomických změn, které by zajistily větší propojení národů SSSR a postupnou denacionalizaci, tak jak to ve svých pracích popisoval Marx a snažil se následovat Stalin (Vardys, 1965). Chruščovova éra byla tedy typická nejen zesilující rusifikací, ale také dalšími masovými přesuny obyvatel pod záminkou ekonomického rozvoje, jenž opět způsobily další promíchání ruských a neruských národů nejen ve Střední Asii.

Zatímco oficiálně byla tato politika snahou vytvořit homogenní, soudržný národ, plně propojený se sovětským státem, v konečném důsledku se podařilo upevnit národní identity v jednotlivých zemích a zvednout vlnu nacionalismů. Nebyla to Gorbačovova perestrojka, co dalo vzniknout nacionalistickým hnutím, nýbrž nekonzistentní národnostní politika sovětského režimu, jejíž implementace zapříčinila přesný opak požadovaných výsledků. Sovětská národnostní politika vycházela z odkazu prací K. Marxe, ten však byl jednotlivými sovětskými lidry interpretován rozdílně. Národnostní politika se lišila na různých místech SSSR a v různých obdobích existence SSSR, zejména podle aktuálních potřeb a cílů, či – v případě Stalina – i osobních preferencí. Hammer (1997) poznamenal, že Marx se ve svých pracích k nacionalismu vyjadřoval velmi okrajově a nenabídl žádná řešení otázek k principu sebeurčení národů, není tedy divu, že národnostní politika, kterou se sovětský režim snažil v této teorii ukotvit, byla neurčitá a plná rozporů. Sovětský režim se snažil podporovat lokální kultury, jazyk či elity, snažil se zároveň naplnit požadavky centralizovaného, ideologicky a kulturně sjednoceného sovětského státu a byla charakterizována rozparem, který lze nalézt také v postsovětském Kyrgyzstánu.

2. Situace v Kyrgyzstánu na sklonku rozpadu SSSR

Situace v Kyrgyzstánu na konci 80. let byla komplikovaná, neboť společnost a země se ostře dělila na venkovské a městské oblasti. V první převládala zemědělská činnost, byla obydlená převážně Kyrgyzy a jinými neruskými etniky (77% Kyrgyzů v roce 1979 žilo v rurálních oblastech), byla charakteristická vysokým přirozeným přírůstkem obyvatelstva a narůstající mírou nezaměstnanosti (Lewis, 1992). Urbanizovaná oblast byla obydlená z velké části Rusy (65,9% Rusů žilo v roce 1970 v urbánních oblastech Kyrgyzstánu), jejichž převládající hospodářskou činností byla průmyslová výroba, a ve které byl přirozený přírůstek nižší, stejně jako míra nezaměstnanosti (Wright 1999; Lewis 1992). Přirozeně tedy dochází k růstu rozdílů v sociálně-ekonomické situaci jednotlivých oblastí, což vyvolalo podporu Gorbačovově politice perestrojky od samotných obyvatel, přestože konzervativní politické kruhy v zemi

ji odmítaly. Dokazuje to zmínka o kyrgyzské inteligenci, která se snažila o obnovu a zachování kyrgyzského jazyka, jakož i nárůst počtu nacionalistických hnutí na samotném konci osmdesátých let (Markelova, 2008; Bremmer, 2001).

Vysoký přírůstek obyvatel mezi Kyrgyzy převážně v rurálních oblastech byl příčinou vysoké nezaměstnanosti a masového exodu obyvatel do měst. Lidé z venkova žádali půdu a uvědomovali si, že zatímco oni žijí v rurálních, zemědělských oblastech s vysokou mírou nezaměstnanosti, města jsou obývána převážně ruskými migranty či poruštěnými Kyrgyzy s dobrým ekonomickým zázemím (Wright, 1999). Zde vidí Wright počátek prosakování kyrgyzského nacionalismu, který vedl až k vyvrcholení v podobě krvavého Ošského konfliktu v roce 1990. Nebyl to však pravděpodobně pouhý kyrgyzský nacionalismus a ekonomické problémy, co způsobilo inter-etnické potyčky v následujících letech. Hraje zde úlohu mnohem více faktorů, jako například severo-jihní regionalismus, praktikování islámu, obrovská míra korupce či klanová struktura a další. Pokud Wright (1999) hovoří o tom, že mezi privilegovanou skupinu patřili nejen Rusové, ale také poruštění Kyrgyzové ze severní části země, je zřejmé, že vlnu nevole nezvedl pouze kyrgyzský nacionalismus, ale také problém „sociálně-geografické stratifikace“. Nebyla to pouze reformní politika a ekonomické problémy poslední dekády, co způsobilo rozdělení společnosti podél etnických a národních linií na počátku 90.let, ale souhra výše uvedených faktorů společně s předchozí sovětskou národnostní politikou.

3. Vybrané koncepty národnostní politiky v Kyrgyzstánu po r. 1991

Dle ústavy z roku 1993 za kyrgyzský lid země považování všichni občané Kyrgyzstánu bez rozdílu etnické příslušnosti. Zároveň však v ústavě byla ponechána formulace „lidé Kyrgyzstánu usilují o národní obrození Kyrgyzů, ochranu a rozvoj zájmů všech národností, které společně s Kyrgyzy představují kyrgyzský lid“. Prezident Akajev formuloval svou představu národnostní politiky jako postupný návrat kyrgyzské kultury a uskutečnění národních zájmů všech etnických skupin v zemi (Mamedov, 2005). Tyto dvě představy si do jisté míry protiřečí. Prezident Akajev si díky událostem ze začátku devadesátých let v Oši velmi dobře uvědomoval, jak nezbytné je udržet v zemi harmonii mezi jednotlivými etniky, neboť to byl jeden ze základních požadavků na politickou stabilitu Kyrgyzstánu. Stejně tak chápal nezbytnost zastavení masových odchodů Rusů, Ukrajinců a Němců, kteří v zemi tvořili nemalé procento obyvatel. Zároveň však Akajev chtěl podporovat Kyrgyzy a jejich zájmy při konečném nabytí nezávislosti po dekadách útlaku ze strany sovětského centra a zajistit si tak podporu majority. Bylo pro něj nezbytné zabezpečit si oblibu

zejména u Kyrgyzů, kteří žijí na jihu země, neboť tradiční rozdělení sever/jih se promítal i do politických preferencí obyvatel. Pro Akajeva, který jako akademický pracovník prošel typickou rusifikací a byl prototypem obyvatele severní, urbanizované části Kyrgyzstánu bylo toto jedním z hlavních úkolů a tudíž tomu podřídil některé ze svých četných konceptů národnostní politiky.

Mezi jeden z prvních Akajevových ucelených konceptů státní ideologie patří často zmiňovaný „Náš společný domov“. Ve snaze zabránit masivnímu odlivu Rusů a Ukrajinců a Němců, kteří v roce 1989 tvořili 21,5%, 2,5% resp. 2,4%, zatímco v roce 1993 18,8%, 2,1% a 1,0%, začal Akajev užívat prominoritní rétoriku a odcházejícím sliboval mnohé výhody – změnu statutu ruštiny na jazyk inter-etnické komunikace, velkolepé oslavy výročí narození Alexandra Puškina, ustanovení německých národně kulturních regionů v roce 1992 atd. Akajevova politika však byla zaměřena pouze na některá etnika či národy. Například uzbecká menšina, která se v té době podílela na celkovém počtu obyvatel země až 14% procenty v průběhu devadesátých let, nebyla do jeho aktivit nijak zapojena. Jak uvádí Bremmer (2001), kyrgyzsko-uzbecké vztahy byly vždy napjaté, zejména ze strany Kyrgyzů, kteří se obávali uzbecké hegemonie v regionu. Z pohledu Kyrgyzů rusifikace ovlivňuje jejich jazyk a kulturu, „uzbekizace“ tak činí se samotnou etnickou identitou (Bremmer:664). Pozadí vztahů mezi Kyrgyzy a Uzbeky je velmi komplikované a vydalo by na další práci podobného rozsahu.

Další Akajevův koncepty oslav „3 000 let města Oš“ či „2200 let kyrgyzské historie“, byly opět podporou Kyrgyzů a kyrgyzské kultury z pohledu etnika a jeho historie. Toto pojetí se nemohlo setkat například u Uzbeků, kteří v devadesátých letech tvořili v Oši nejpočetnější národnostní menšinu, s podporou, neboť uzbecká kultura, školství, jazyk a politické zastoupení nebyly v multikulturním Kyrgyzstánu podporovány.. Akajev se snažil zaujmout většinu kyrgyzského obyvatelstva svými projekty jako „Náš společný domov“ či „3 000 let města Oš“, zároveň však neopomněl upevnit svůj vliv na jihu země, kde žijí Uzbekové. Pomocí několika vlivných uzbeckých lokálních elit, které podporoval, si zde zajistil oslabení opozice a rostoucí vliv (Petric, 2010). Dokud se Akajev těšil oblibě a byl všemožně podporován zahraničními organizacemi (OSF, UNESCO, OSN ad.), mohl zvládat situaci a promptně reagovat na aktuální požadavky společnosti. Jakmile však, díky korupčnímu chování a nepotismu, který za jeho vlády v zemi bujel, ztratil podporu obyvatel, začal řešit problémy, které ohrožovaly jeho vlastní pozici a nemohl se dále zabývat udržením stability v zemi. Možnost změny v konceptu národnostní politiky se objevila v roce 2005, kdy byl prezident Akajev svržen v tzv. tulipánové revoluci a jeho místa se ujal Kurmanbek Bakijev, politik původem z jihu země a člen opozice.

Zatímco národnostní koncept za působení Akajeva byl již analyzován např.: Marat, 2008; Mamedov, 2005, národnostní politika, kterou následoval prezident Bakijev zatím zůstává bez hlubších analýz. Akajevova politika vycházela v roce 1991 z napjaté situace odchodu slovanských menšin a vypjatých vztahů mezi Kyrgyzy a Uzbeky. Bakijev měl při svém nástupu k moci mnohem jednodušší pozici, neboť země se nacházela v porevoluční euforii a nebylo třeba konstruovat novou oficiální státní ideologii. Hlavním mottem vlády Bakijeva byl boj proti korupci, která v roce 2005 sužovala zemi mnohem více než do té doby stabilizovaný odliv Rusů, Ukrajinců či Němců, nebo etnické rozepře. V roce 2007 představil Bakijevův kabinet nový koncept národnostní politiky a ideologie s názvem „Rozvoj skrze jednotu“. Tento koncept byl velmi kritizován, stejně jako jeho strůjce, toho času státní tajemník a bytostný nacionalista Adakhan Mamudarov, který novou koncepci založil na nutnosti vymizení severo-j jižního rozdělení země. Kritika byla mířena především proti slovníku, kterým byla kampaň vedena a také Mamudarova poznámka v tisku o nadále platné formulaci „Kyrgyzstán patří Kyrgyzům“, se nesetkala s pochopením především u menšinových etnik (Marat, 2008).

Období vlády prezidenta Bakijeva se dá z pohledu národnostní politiky analyzovat velmi obtížně, neboť není možné najít konkrétní cíl a směr, kterým by se jeho národnostní politika ubírala. Jediná oblast, kde lze národnostní koncept hodnotit je oblast jazykové politiky. Jazyková politika je nástrojem, kterým má vláda možnost sjednotit a homogenizovat obyvatele země pod záminkou sdílené občanské identity, jenž je tak nadřazena etnickým, jazykovým, kulturním, náboženským či jiným charakteristikám společnosti (Dave, 2004). Bakijev se možná navenek snažil o naplnění takové politiky, nepodařilo se mu však použít jazyk k dosažení jednoty národa a jeho homogenizace pod záštitou sdílené občanské identity, ale naopak, soustavnou podporou kyrgyzského jazyka v tomto ohledu společnost v Kyrgyzstánu rozdělil. V roce 1991 byl Akajev nucen reagovat na nátlak ruské menšiny, neboť stále více Rusů odcházelo ze strachu z podmínek, které v zemi bezprostředně po roce 1991 nastaly. V roce 1993, v brzkém období Akajevovi vlády, byla ruština opětovně stanovena jako jazyk mezinárodní komunikace, přičemž o 4 roky dříve byl přijat jazykový zákon, ve kterém byla znalost kyrgyzského jazyka nutná k dosažení pozic ve státní správě a v orgánech státu.¹ Nutnost znalosti kyrgyzštiny napříč státními orgány vyprovokovala v roce 1989 velké pobouření mezi příslušníky menšin žijících v zemi. Nejhůře jazykovou

politiku vnímali a vnímají Uzbekové, neboť jejich jazyk nebyl nikdy v žádném oficiálním státním dokumentu zmíněn, natož aby mu byla věnována zvláštní pozornost. Uzbecká menšina v Kyrgyzstánu a její význam byl kyrgyzskou vládou po dlouhou dobu podceňován, často i záměrně. Politicky byly Uzbekové od roku 1991 sice zastoupeni, ale disproporcionálně. Uzbekové mají trvale ztížený přístup ke vzdělání ve svém mateřském jazyce, stejně jako jsou diskriminováni v pozicích například v bezpečnostních složkách a státní správě (MAT, 2004).

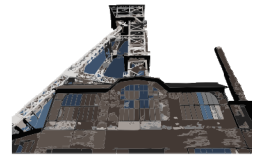
Před rozpadem Sovětského svazu, zejména v osmdesátých letech, byla velmi rozšířeným jazykem v kyrgyzských školách ruština. Kyrgyzština zůstávala jazykem výuky na základních a středních školách především v periferních oblastech. Od získání nezávislosti se zhoršovala situace v počtu studijních materiálů k výuce, které byly tištěny v ruštině a zároveň klesal počet rusky-hovořících učitelů, kteří by byli schopni vést kvalitní výuku ruského jazyka. Následkem toho došlo k situaci, kdy mladí lidé, zejména z rurálních oblastí, nejsou vůbec schopni hovořit ruským jazykem, který je i nadále jakousi predispozicí k získání vyššího vzdělání, vyšší kvalifikace či lepších pracovních pozic (Schulter, 2003).

Oba prezidenti, Akajev i Bakijev se svojí rétorikou vyznačovali podporou pro kyrgyzský jazyk, jednalo se však pouze o rétoriku, která měla oslovit kyrgyzský lid a jeho jazykovou identitu. Bakijev se v oblasti jazykové politiky, především zájmem o kyrgyzštinu, projevoval mnohem více než Akajev. Ten byl strůjcem zákona z roku 2000, kdy byla oficiálním jazykem země ustanovena ruština (pod tlakem ruské menšiny) a jazykem národním kyrgyzština. Bakijev naopak neustále připomínal nezbytnost znalosti kyrgyzského jazyka a jeho zachování. Jakkoliv výdaje na rozvoj kyrgyzského jazyka od nástupu Bakijeva několikanásobně vzrostly, jazyková politika a systém vzdělávání v kyrgyzském jazyce postrádal ucelenou koncepci (Markelova, 2008). Kyrgyzština tak zůstává doménou základního vzdělání, zatímco ruština figuruje převážně na odborných a vysokých školách jako jazyk vyšší odborné kvalifikace.

4. Závěr

Akajevova politika byla velmi pragmatická a prezident byl schopen velmi rychle reagovat na aktuální situaci. Jeho koncepty však byly plné národních, ryze kyrgyzských symbolů a hesel. Znovuvedení hrdiny Manáse na scénu a všeobsahující podpora Kyrgyzů, zejména v oblasti ekonomických příležitostí, vykazovaly značnou míru podobnosti s předchozí sovětskou politikou podpory titulárních etnik či národů – korenizací. Akajev projekty vždy představoval veřejnosti v předvolebním období a tudíž je zřejmé, že šlo pouze o získání náklonnosti před volbami. Zdá se, že podobně byly původně podporovány národní kultury a jazyky

¹ Tento zákon však nikdy nebyl žádným způsobem vymáhán a např. Většina příslušníků národnostních menšin, kteří zastávali funkce ve státní správě či jiných státních orgánech se kyrgyzsky nikdy nenaučila (Wright, 1999).

sovětským režimem zejména proto, aby byla získána důvěra neruských národů v sovětskou ideu socialismu. Do debaty týkající se národnostní politiky v prezidentském období Bakijeva významně zasáhly především rozvojové, neziskové organizace a občanská společnost. Otázkou ovšem zůstává, zda Kyrgyzstán potřebuje státem stanovený koncept národnostní politiky či zda se jako vhodnější jeví model vytvořený občanskou společností? Státem produkovaná národní ideologie se zdá být přežitkem sovětským dob a dá se stejně jako politika produkovaná orgánem Narkomnats v sovětských dobách charakterizovat jako institucionalizace národnostní politiky v zemi. Zatímco vlády reprezentované dvěma prezidenty v minulých letech vytvářely především politiky založené na nápadně primordiálním principu titulárního etnika, občanská společnost a především pak veřejně prospěšné organizace v zemi by mohly přispět k vytvoření modelu státu založeném na občanském principu.

V rámci národnostní politiky hrála vždy hlavní roli jazyková politika. Jazyk je v Kyrgyzstánu nadále vnímán jako prostředek sebeidentifikace s tou či onou etnickou skupinou, podobně jako v dobách Sovětského svazu a není užíván jako nástroj, kterým by vláda mohla nebo chtěla sjednotit obyvatele země tak, jak o tom hovoří Dave (2004) výše. V multietnické společnosti byl Bakijevův zájem na rozšiřování a zvyšování podpory pro jazyk majority většinou minoritních etnických a národnostních skupin v zemi vnímán negativně. Stejně jako v dobách Sovětského svazu, kdy rusky hovořící menšiny vnímaly politiku korenizace jako diskriminující. Ve vytváření národnostních konceptů v SSSR i v nezávislém Kyrgyzstánu je viditelný základ v primordialistickém pojetí budování národa a zřídka kdy se objevuje náznak snahy o vybudování občanského státu na moderních principech pojetí národů tolik důležitého pro udržení harmonie v multietnické společnosti. Označení „soviet legacy“ čili odkaz sovětského svazu se užívá pro soubor charakteristik, které byly přeneseny ze sovětských dob do postsovětských a vzhledem k výše popsané situaci bude v Kyrgyzstánu ještě dlouho trvat, než se bude stát schopný s tímto dědictvím vyrovnat.

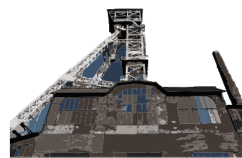
Použitá literatura:

- BREMMER, Ian, and TARAS, Ray, eds. (1997): *New States, New Politics: Building the Post-Soviet Nations*. Cambridge, Cambridge University Press. 743 s.
- BRUBAKER, Rogers (1994): Nationhood and the national question in the Soviet Union and post-Soviet Eurasia. An institutionalist account. *Theory and Society*. Vol. 23: s. 47-78.
- DAVE, Bhavna (2004): *A Shrinking Reach of the State? The Transformation of Central Asia*. Cornell University Press. s.120-139.
- HAMMER, Darrel P. (1997): *Russia Iredenta: Soviet Nationality Reappraised* The National Council for Soviet and East European Research. 44 s.
- HIRSH, Francine (2001): "Toward an Empire of Nations: Border-Making and the Formation of 'Soviet' National Identities," *Russian Review*, vol. 59, no. 2.
- HUSKEY, Eugene (1997): *Kyrgyzstan: the politics of demographic and economic frustration*. In *New states, new politics: building the post-Soviet nations*. Cambridge, UK: Cambridge University Press. s. 654-676
- LEWIS, Daniel (1992): *Geographic perspectives on Soviet Central Asia*. Routledge, 323 s.
- LIBER, George, O. (2001): *National Identity Formation, Nationalism and Nationalist Tides in Soviet Union*. In: *The Boston School of Nationalism Studies*, University of Boston. s. 34
- MAMEDOV, Nazar (2005): *Ethnocultural Practices in Post-Soviet Kyrgyzstan and Turkmenistan: A Comparative Perspective*. Central European University. Budapest. s. 86
- MARAT, Erica (2008): *National Ideology and State-building in Kyrgyzstan and Tajikistan*. Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Program. S. 100
- MINORITIES AT RISK - Project (2004-2010): *Assessment for Uzbeks in Kyrgyzstan*. Center for International Development and Risk Management. University of Maryland.
- PETRIC, Boris (2005): *Post-Soviet Kyrgyzstan or the birth of a globalized protectorate*. *Central Asian Survey*, Volume 24, Issue 3, s. 319 - 332
- SLEZKINE, Yuri (1996): *Ethnoterritorial Units in the USSR and Successor States*, University of California, Berkeley. *GAIA Research Series, Global, Area, and International Archive*, UC Berkeley. 11 s.
- SMITH, Jeremy (1997). *The Bolsheviks and the National Question, 1917 - 1923*. London: Macmillan. 808 s.
- SUNY, Ronald Grigor, and MARTIN, Terry, eds. (2001). *A State of Nations: Empire and Nation-Making in the Age of Lenin and Stalin*. Oxford: Oxford University Press. s. 307
- SHULTER, Beatrice (2003): *Language and Identity: The Situation in Kyrgyzstan and the Role of Pedagogy*. In: *Multilingual Education in Central Asia Conference*. CIMERA & OSCE. Bishkek.

UNIVERSITAS
OSTRAVIENSIS

XXII SJEZD ČESKÉ GEOGRAFICKÉ SPOLEČNOSTI OSTRAVA 2010

TISHKOV, Valery (1997). *Ethnicity, Nationalism, and Conflict in and after the Soviet Union: The Mind Aflame*. London: Sage. 334 s.

VARDYS, V. Stanley (1965): Nationality Policy since the XXII Party Congress. *Russian Review*, Vol. 24, No. 4. s. 323-340

WRIGHT, Suzan (1999): Kyrgyzstan: The Political and Linguistic Context, Current Issues in Language and Society, Vol. 6., No. 1., s. 85-91

MARKELOVA, Katerina (2008): Kyrgyz: an "emerging" language. *Unesco Courier*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, no. 1 (2008) s. 16-19

Adresa autorky:

Mgr. Lucie Hromková
Geografický ústav
Přírodovědecká fakulta MU Brno
Kotlářská 267/2, Veverčí,
Brno 602 00
lucka.hrom@centrum.cz